

JYX

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kuronen, Marjo

Title: Sosiaalipalveluiden eurooppalaisia muutossuuntia

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Janus, 2019.

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Kuronen, M. (2019). Sosiaalipalveluiden eurooppalaisia muutossuuntia. Janus : sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 27(2), 214-217. <https://doi.org/10.30668/janus.75316>

tiiviseen neuvotteluasemaan liittyvistä näkökulmista olisin mielelläni lukenut lisää. Sukupuolittuneeseen työnjakoon, työmarkkinapolitiikkaan ja toimeentuloon liittyvät kysymykset kun harvoin ratkeavat tasa-arvoisempaan suuntaan itsestään ja ilman sukupuolinormien tietoisista purkamista.

Suomessa on viime vuosina käyty kiivasta keskustelua työhön, työllisyyteen ja työmarkkinoiden muutokseen liittyvistä ratkaisuksista. Se, millä käsitteillä esimerkiksi työntekijöitä kutsutaan, on usein myös jonkinlainen kannanotto. Jäinkin pohtimaan, olisiko tämän tärkeän teoksen monissa artikkeleissa käytettyä prekaarin käsitettä ja sen käyttöä voitu hieman problematisoida ja keskusteluttaa johdannossa. ”Muu kuin vakituinen ja kokoaikainen palkkatyö” kun väistämättä ja hyvää tarkoittavasta ajatuksesta huolimatta kuulostaa tahattomalta normin toistamiselta ja ulkopuolen korostamiselta. Olisin mielelläni lukenut lisää siitä, miten esimerkiksi termi ”prekaarityö” toimii tai ei toimi normaalin purkamisen käsitteellisenä apuvälineenä suhteessa kirjan toimittajien ehdottamaan uuteen käsitteeseen.

KIRJALLISUUS

- Kajanoja, Jouko (toim.) (2018) Työllisyyskysymys. Helsinki: Into.
- Lillie, Nathan & Sippola, Markku (2010) Edunvalvonnan ongelmat Olkiluoto 3 -rakennustyömaalla. *Sosiologia* 47 (2), 97–111.
- Suoranta, Anu & Anttila, Anu-Hanna (toim.) (2010) Yksin sovittu. Osapuolet, luottamus ja työmarkkinalogiikka. Tampere: Vastapaino.

SOSIAALIPALVELUIDEN EUROOPPALAISIA MUUTOSSUUNTIA

Marjo Kuronen: *PhD, sosiaalityön professori, Jyväskylän yliopisto*

Flavia Martinelli, Anneli Anttonen & Margitta Mätzke (toim.) *Social Services Disrupted. Changes, Challenges and Policy Implications for Europe in Times of Austerity.* Edward Elgar Publishing, Cheltenham. 2017, 425 s.

Käsissäni oleva toimitettu teos on kirjaimellisesti painava paketti sosiaalipalveluiden muutossuunnista Euroopassa viimeisen 30 vuoden aikana painopisteen ollessa vuoden 2008 talouskriisin jälkeisessä ajassa. Kirja esittelee vuosina 2011–2016 toimineen EU-rahoitteisen COST-verkoston (COST Action IS1102 *Social Services, Welfare States and Places*) keskeisiä tuloksia. Verkoston koordinaattorina toimi italialainen professori Flavia Martinelli, Mediterranean University of Reggio Calabriasta. Teoksessa on peräti 45 kirjoittajaa 17 maasta ja 19 lukua. Pääosa luvuista on kirjoitettu yhdessä niin, että kirjoittajat ovat vähintään kahdesta eri maasta. Myös suomalaisia tutkijoita on mukana: Anneli Anttonen, joka on yksi kirjan toimittajista ja kirjoittajana useissa luvuissa, sekä Liisa Häikiö, Outi Jolanki, Olli Karsio ja Teppo Kröger.

Teos jakautuu viiteen osaan, joista ensimmäinen painottuu käsitteellisiin jäsenyyksiin. Toinen keskittyy pääosin muutostrendeihin julkisen sektorin ja erityisesti valtion roolissa. Kaksi seuraavaa osaa esittelee muutossuuntia eri palveluiden kentiltä eri maiden esi-

merkein. Näistä vanhusten hoivapalveluita käsittelevä osa on varsin yhtenäinen kokonaisuus, kun taas seuraava ”sosiaaliseen inklusioon tähtääviä palveluita” tarkasteleva osa on melko moniaineksinen näkökulmanaan paikalliset hankkeet ja sosiaaliset innovaatiot. Viimeinen osa kokoaa osat yhteen, esittää johtopäätöksiä ja joitakin tulevaisuuskuvia.

Laajaa ja moniulotteista teosta on mahdollonta esitellä ja arvioida yksityiskohdaisesti ja yksittäisiin lukuihin mennessä tai edes kaikkia sen tärkeitä teemoja esiin nostaa. Pyrin keskittymään siihen, mitä uutta teos nähdäkseni tuo aiempaan aihepiiriin (vertailevaan) tutkimukseen.

Sekä *Social Services, Welfare States and Places* -verkostolla että tällä teoksella on isot ja kunnianhimoiset tavoitteet. Muutossuuntien jäsentämisessä keskeinen tarkastelukohde on valtion ja koko julkisen sektorin vastuun ja tehtävien muutokset, jota lähestytään sekä vertikaalisesti (valtio, kunnat ja muut paikalliset toimijat, aluehallinto/maakunnat ja jossakin määrin myös EU:n rooli) että horisontaalisesti (julkinen, kaupallinen, kolmas sektori, perhe). Näistä jälkimmäinen näkökulma on ollut aiemmassa tutkimuksessa enemmän esillä, mutta vertikaalisen vastuunjaon kysymykset ovat juuri nyt Suomessa erityisen keskeisiä sote- ja maakuntauudistuksen myötä.

Muutossuuntia tarkastellaan palveluiden sääntelyn, rahoituksen, koordinoinnin, suunnittelun ja valvonnan sekä tuottamisen ja tarjonnan näkökulmista. Lisäksi niitä lähestytään sekä ideologisina että institutionaalisina muutoksina.

Tässä ei sinänsä ole kovin paljon uutta aiemman tutkimuksen näkökulmiin ja jäsenyyksiin, mutta niitä pyritään osin viemään pidemmälle. Esimerkiksi hoivan horisontaalisen vastuun kysymyksiä tarkastelevassa luvussa (Leibetseder ym., luku 8) kirjoittajat esittävät, että ”welfare mix” -keskustelun sijasta tarkastelun kohteeksi tulee ottaa ”remix”.

Uutta teoksessa on kuitenkin se, että maiden väliset ja usein paikallistasolle menevät vertailut eivät ole keskiössä, vaikka niitä onkin teoksessa runsaasti. Ne toimivat enemmänkin esimerkkeinä muutostrendeistä. Keskeisenä tavoitteena on nähdäkseni koko eurooppalaista sosiaalipalveluiden järjestelmää halkovien viimeaikaisten muutosten tunnistaminen ja kriittinen analysointi.

Toisena, tervetulleena erona aiempaan tutkimuskirjallisuuteen on, että teos tarkastelee sosiaalipalveluita hoivapalveluita laajemmin, vaikka tässäkin teoksessa painopiste on hoivapalveluissa, erityisesti vanhushoivassa. Teoksen eri lukujen käsitteistössä on kuitenkin horjuvuutta, joka ilmentää vaikeutta nimetä ja määrittellä erityisesti muita kuin hoivapalveluita. Hoivan osalta onkin tehty ansiokasta käsitelmää viime vuosikymmeninä, mutta yleisempi sosiaalipalveluiden määrittely ja niitä koskeva empiirinen ja etenkin vertaileva tutkimus on jäänyt vähäiseksi.

Teoksen alussa Flavia Martinelli (luku 1) määrittelee sosiaalipalveluita ja niiden roolia sekä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden että yhteiskuntien taloudellisen kehityksen, alueellisen yhdenvertaisuuden ja koheesion kannalta. Samalla hän

toteaa määrittelyn vaikeuden. Teoksessa tukeudutaan suppeaan sosiaalipalveluiden määritelmään, joka kattaa sosiaaliset hoivapalvelut sekä palvelut, joiden tavoitteena on haavoittuvien ryhmien sosiaalinen inklusio. Koska verkostossa ja teoksessa on otettu tavoite sosiaalipalveluiden laajaan tarkasteluun, olisin toivonut syvällisempää analyysia erityisesti näistä ”inklusiopalveluista”, niiden luonteesta ja suhteesta hoivapalveluihin ja sosiaalipalveluihin kokonaisuudessaan.

Syvällisempää analyysia tehdään jossain määrin kirjan myöhemmissä luvuissa. Esimerkiksi Margitta Mätzke ym. (luku 3) jäsentävät sosiaalipalveluita sen mukaan, onko niiden keskeinen tavoite emansipatorinen (tukeva ja hyvinvointia lisäävä) vai utilitaarinen (sosiaaliseen järjestykseen ja kontrolliin tähtäävä) ja ovatko kohteena yksilöt, ryhmät vai koko yhteiskunta. Samaa jaottelua käytetään toimeentulotuen saajien aktivointia käsittelevässä luvussa (Raeymaeckers ym., luku 7). Tämä on myös yksi harvoja lukuja, joissa viitataan sosiaaliryöön rooliin sosiaalipalveluissa, joka kaipaisi aivan oman analyysin. Saman tyyppisesti lähestytään myös kahta erilaista tapaa, teknokraattista ja demokraattista tai valtavirtaista ja radikaalia kuten kirjoittajat ne nimeävät, ymmärtää ja hyödyntää sosiaalisia innovaatioita sosiaalipalveluiden paikallisessa kehittämisessä (Häikiö ym., luku 13).

”Inklusiopalveluita” käsittelevissä luvuissa kiinnittää huomiota, että palveluita käsitellään juuri paikallisina hankkeina ja sosiaalisina innovaatioina, joissa keskeisiä toimijoita ovat usein järjestöt ja rahoituksen osalta Euroopan Unio-

ni. Tai maahanmuuttajien palveluiden (Britanniassa ja Italiassa) tarkastelun näkökulmana on sosiaalisten oikeuksien asteittainen kaventaminen ja ulossulkemisen palveluista. Aktivointitoimenpiteitä lukuun ottamatta ”inklusiopalvelut” eivät ole, tai niitä ei ainakaan tässä teoksessa tarkastella, osana palvelujärjestelmää. Se saattaa ilmentää palveluiden tosiasiallista puuttumista, niiden tutkimustradition puuttumista tai molem-
pempia.

Teoksen viimeisessä osassa kukin toimittajista vetää johtopäätöksensä ja nostaa esiin keskeisiä tulevaisuuden kysymyksiä. Anneli Anttosen näkökulmana on sosiaalipalvelut elämänsä riskien vastaavina palveluina, joiden poliittinen ja tutkimuksellinen merkitys hänen mukaansa kasvaa paitsi väestön ikääntymisen, myös muiden elämän epävarmuustekijöiden ja haavoittuvuuden lisääntyessä. Margitta Mätzke puolestaan nostaa esiin teoksen keskeisenä johtopäätöksensä, että valtio on luopunut roolistaan sosiaaliseen kansalaisuuteen ja oikeuksiin perustuvien sosiaalipalveluiden tarjoajana ja nostaa esiin tähän liittyviä ongelmia. Päätteeksi Flavia Martinelli vetää vielä kerran yhteen tuloksia teoksen keskeisten teemojen suhteen, joiden hän toteaa piirtävän melko negatiivisen kuvan sosiaalipalveluiden tulevaisuudesta. Hän korostaa, että kyse on eri vaihtoehtojen kesken tehtävistä poliittisista valinnoista, joilla on seurauksensa.

Toimittajat toivovat, että kirjaan tartuisivat tutkijoiden ja opiskelijoiden lisäksi myös ne, jotka tekevät poliittisia päätöksiä sosiaalipalveluista, toteuttavat ja työskentelevät niissä tai toimivat asia-

kasjärjestöissä. Luulen kuitenkin, että tuhti paketti kiinnostaa lähinnä alan tutkijoita, ja harva ehkä lukee paksun teoksen alusta loppuun. Se onkin jäsennetty selkeästi niin, että on helppo tarttua tiettyyn osaan tai vaikkapa yksittäiseen lukuun. Teoksen saatavuus on myös tehty helpoksi, sillä se on, kiitos COST-rahoituksen, avoimesti saatavana ja ladattavana luku kerrallaan e-kirjana osoitteessa: <https://www.elgaronline.com/view/9781786432100.xml>

ONKO PREKARISAATIO VAIN TARUA?

Tuukka Niemi: *MSc, tohtorikoulutettava, Helsingin yliopisto*

Pasi Pyöriä (toim.): *Työelämän myytit ja todellisuus*. Gaudeamus, Helsinki. 2017, 236 s.

Työelämän myytit ja todellisuus on Pasi Pyöriän toimittama artikkelikokoelma. Pyöriä on viime vuosina ollut näkyvä osa sitä suomalaisen työelämän tutkimuksen koulukuntaa, joka on kyseenalaistanut paljon puhutun työelämän murroksen ja työhön liittyvän epävarmuuden yleistymisen eli prekarisoitumisen. Tähän tutkijakastiin kuulunevat myös teoksen kirjoittajat, jotka ovat pääosin Jyväskylän ja Tampereen yliopistoilla toimivia tutkijoita. Vaikka kirjoittajia on peräti 15, Pyöriän kontribuutio kirjaan on näkyvä. Tämän selittänee osittain se, että teos pohjautuu hänen Tampereen yliopistolla pitämänsä luentoseminaariin.

Kirjan lähtökohtana ovat ”myytit”, joiden väitetään dominoivan työelämään

liittyvää julkista keskustelua Suomessa. Vaikka myytti-sanaa ei teoksessa varsinaisesti määritellä, kuvataan sillä yleisiä, usein median tukemia uskomuksia Suomen nykyisestä työelämästä. Nämä uskomukset koskevat pääosin näkemystä työelämän murroksesta, joka on johtanut erityisesti työelämän entistä epävarmempaan ja sirpaleisempaan luonteeseen. Kirjan luettelo työelämään liittyvistä myyteistä on kuitenkin tätä kattavampi, minkä seurauksena kirjassa tarkastellaan työelämää hyvinkin monella mittarilla. Myyttejä on esitelty ja tarkasteltu vuorotellen yksittäisissä luvuissa: niitä ovat muun muassa epätyypillisten työsuhteiden yleistyminen, nuorten työmoraalin ja yleisen ansio-työhön sitoutumisen heikkeneminen, ”24/7-yhteiskunta”, sukupuolten tasa-arvo työmarkkinoilla, työtaistelujen ongelmallisuus sekä työn ja perheen hankaloitunut yhteensovittaminen.

Myyttejä pyritään luku toisensa jälkeen kyseenalaistamaan pitkälti mittavilla aineistoilla kerätyillä työvoima- ja työolotilastoilla. Näillä kirjoittajat pyrkivät paljastamaan kirjan otsikossa luvattun työelämän ”todellisuuden”, eli sen, että yleisesti uskotut myytit ovat vain sitä: myyttejä. Tässä kirja onnistuu periaatteessa oikein hyvin. Artikkeleissa käytetty aineisto todellakin antaa ymmärtää, että työn murrosta ja nykytilannetta on monesta näkökulmasta liioiteltu tai kärjistetty. Vakituisten työsuhteiden osuus palkkatyöstä on pysynyt vuosien saatossa miltei samana, työhön sitoutuminen on entisellä tasollaan, epätyypilliset työvuorot ovat edelleen harvinaisia, ja niin edelleen.